

Realismus a naturalismus ve světové literatuře

Jakub Rádl

31. května 2019

Obsah

1	Úvod	2
2	Francie	2
2.1	Honoré de Balzac (1799–1850)	2
2.2	Gustave Flaubert (1821–1880)	3
2.3	Emile Zola (1840–1902)	3
2.4	Guy de Maupassant (1850–1893)	3
3	Anglie	4
3.1	Charles Dickens (1812–1870)	4
4	Rusko	4
4.1	Lev Nikolajevič Tolstoj (1828–1910)	5
4.2	Fjodor Michajlovič Dostojevskij (1821–1881)	5
5	USA	5
5.1	Mark Twain (1835–1910)	5
6	Drama	6
6.1	Henrik Ibsen (1828–1906)	6
6.2	Anton Pavlovič Čechov (1860–1904)	6

1 Úvod

- druhá polovina 19. století

Prostředí a postavy

- snaha zachytit **reálný a komplexní** obraz světa, takového jaký je
- autoři se seznamují s prostředím o kterém píší a s postavami o kterých píší
  - vznik **typizovaných** postav daného prostředí, společenské vrstvy
    - postavy mají typické i individuální rysy
    - snaha vytvořit obecný charakterový typ

Jazyk

- vypravěč hovoří spisovně
- postavy hovoří jazykem své společenské vrstvy (spisovné, uhlazené × nespisovné, vulgarismy, ...)

Kritický realismus

- snaha hledat taková témata, která ukážou na nějaké **společenské problémy**
- kritika společnosti, státu

Naturalismus

- vyhrocená forma realismu
- může docházet ke zkreslení
- vychází ze dvou předpokladů podstaty člověka (dědičnost, výchova) – naturalismus tvrdí, že není možné se z těchto vymanit
- opomíjí volní složku osobnost → postavy nemají šanci se napravit
- detailní popisy i nepříjemných až nechutných skutečností a objektů

2 Francie

2.1 Honoré de Balzac (1799–1850)

- pokus o zachycení všech vrstev francouzské společnosti (aristokracie, měšťanstvo, spodina)
- hlavními postavami jsou muži i ženy
- zobrazuje první polovinu devatenáctého století
- přes 100 románů – souhrnně nazváno **Lidská komedie**
  - **Otec Goriot**
  - **Lesk a bída kurtizán** – („kurtizána“ = prostitutka)
  - **Ztracené iluze**
  - komedie **Evženie Grandeová**
- postavy se prolínají mezi romány, mohou se vyskytovat v různých etapách svých životů

2.2 Gustave Flaubert (1821–1880)

- venkovská, bohatá rodina, studoval medicínu
- cílem zachytit lidské vášně
- historická tematika
- román **Salambo** – historické prostředí Kartága
- román **Citová výchova**
- román **Paní Bovaryová (Mravy francouzského venkova)**
  - hlavní postava **Ema** – romanticky zaměřená
  - provdá se za venkovského lékaře, život na venkově ji neuspokojuje → najde si milence **Rudolfa**
  - Rudolf nechce rozbít manželství a starat se o ni → rozejde se → přestěhování → opakování
  - nový vztah s milencem sama financuje → zrujuje domácnost
  - veden soudní proces kvůli podtitulu → reklama
  - z úryvku na str 171 charakterizuj paní Bovaryovou: idealizuje si Paříž, neváží si Charlese, který pro ni chce udělat co může, povrchní, naivní, láska = přepych

2.3 Emile Zola (1840–1902)

- zakladatel naturalismu
- literárně teoretické dílo **Experimentální román**
  - román by měl být postaven na vědeckých základech
  - hovoří o stěžejním vlivu dědičnosti a prostředí na člověka
  - spisovatel má být nestranný zprostředkovatel toho, co se děje
- cyklus románů **Rougon-Macquartové (přírodopisná a sociální studie jedné rodiny za druhého císařství)**
  - postavy se také vyskytují napříč romány
  - **Zabiják**
    - najdi naturalistické prvky v úryvku na str. 174, 177: mnoho detailního popisu, poslední věta Zabijáka
    - proč se román jmenuje Zabiják?: personifikace alkoholu
  - **Šťestí Rougonů, Nana**

2.4 Guy de Maupassant (1850–1893)

- uč. 54.
- zemřel na syfilis
- román **Miláček**
  - hlavním hrdinou je muž, který přes ženy pronikne do vyšší společnosti (pod. Stendhal)
- povídka **Kulička**
  - *dostavník s prostitutkou je zastaven, důstojník chce za puštění dál, aby se mu podvolila, ostatní ji nakonec přesvědčí, ale následní ji ještě více opovrhují*
- povídka **Muška**

3 Anglie

3.1 Charles Dickens (1812-1870)

- tvorba na pomezí romantismu a realismu
- rodina ve finanční krizi, otec uvězněn → musel jako malý pracovat
- **osud dětí** se stává významným tématem jeho tvorby
- zobrazuje široký společenský obraz viktoriánské Anglie
- postavy (děti i dospělí) jsou zachycovány jako oběti společenských sil, institucí
- zobrazuje nedokonalost společenského systému, který nepomáhá potřebným
- kromě kritických také humorná díla
- román **Oliver Twist**
  - příběh chlapce sirotka, žije v chudobincích a sirotčincích
  - realisticky zachycuje jak je s dětmi zacházeno
  - pracuje ve výrobě rakví
  - část života žije ve společnosti zlodějů
  - happy end
- román **David Copperfield**
  - osudy chlapce po smrti otce, vyrůstá s matkou a novým manželem
  - čít. 92:
    1. vyhledej v textu místa, kde je patrné totální potlačování chlapcovi osobnosti a patrné podřízené postavení matky – otec mu zakazuje scházet se s uklízečkami, být ve svém pokoji, číst dle svého výběru, ..., otec také brání matčinu vztahu k Davidovi
    2. zkuste vyvodit postavení ženy ve viktoriánské Anglii – žena je zcela odkázána na příjem svého muže
- román **Malá Borritka** (též dětský hrdina)
- humorný román **Kronika Pickwickova klubu**
  - ukázka – str. 89

4 Rusko

- velmi chudý venkov
- byrokracie ve městech, život podřadných úředníků
- obecná úplatnost, zneužívání moci šlechtou
- snaha též o psychologickou analýzu postav
- románová epopej (román řeka, románová sága) – obsáhlé, několika svazkové dílo, jedna hlavní dějová linie a mnoho bočních

4.1 Lev Nikolajevič Tolstoj (1828–1910)

- osvícený šlechtic, snaha o šíření vzdělanosti (škola na venkově)
- románová epopoj **Vojna a mír**
  - 4 díly
  - z období napoleonských válek
  - paralelně líčí děj ve válce a za míru
- román **Anna Karenina**
  - několikrát zfilmováno (oba romány), částečně jako divadelní představení
  - mladá dívka je provdána za staršího muže
  - potká důstojníka **Vronskijho**, do kterého se zamiluje, přestože má dítě
  - čelí rozhodnutí mezi rodinou se synem a milencem, zvolila milence
  - s Vronskijm má ještě dceru
  - porovnává s protipólným fungujícím vztahem

4.2 Fjodor Michajlovič Dostojevskij (1821–1881)

- odsouzen k smrti, na popravišti mu byl trest změněn na uvěznění na Sibiři
- psychologické romány – podrobně rozebírá myšlenky postav vedoucí k jejich činům
- román **Zločin a trest**
  - mladý student **Raskolnikov**, chytrý nadaný, z chudého prostředí
  - studuje v petrohradě se slabou podporou od matky a sester
  - potřebuje získat peníze, rozhodne se zabít lichvářku, omlouvá to tím, že významné historické osobnosti provedly hrůzné věci pro větší dobro
  - nepovažuje zabití za zločin, protože lichvářka se chová nemorálně
  - při vraždě zabije také lichvářčinu sestru, z čehož je psychicky rozhozen
  - prolíná se plánování veazdy s pasážemi, kde Raskolnikov ukazuje svou dobrou osobnost (např. pomůže rodině Soňi)
  - přemýšlí co udělal, proč to udělal, co na tom bylo špatně
- román **Bratři Karamazovi**
- román **Idiot**
  - Lev Myškin – má čisté srdce, jedná nezištně, okolí ho považuje za blázna

5 USA

5.1 Mark Twain (1835–1910)

- román **Dobrodružství Toma Sawyera**
- román **Dobrodružství Huckleberryho Finna**
- romány a povídky

6 Drama

6.1 Henrik Ibsen (1828–1906)

- Norsko
- dodnes hrané hry
- drama **Nora**, Heda Gablerová, Divoká kachna, Peer Gynt
- často dodržuje aristotelovu zásadu jednoty místa času a děje
- zapojuje retrospektivní prvky, kterými odkrývá minulosti psotav
- proniká k psychologii postav
- časté ženské hlavní postavy
- poukazuje na to, že realita bývá jiná, než zdání
- pesimistické, negativní vyústění
- ideály přetrvávají, ale nenaplněné
- drama **Nora** (Domov loutek, Dům pro panenky)
  - Nora žije ve zdánlivě spokojeném a funkčním manželství se dvěma dětmi
  - manžel onemocní a jeho léčba je nákladná → nora zfalšuje manželův podpis na půjčce, manželovi to zamlčí a snaží se dluh sama splatit
  - bankéř zjistí falešnost podpisu a vydírá manžela → manžel se naštve, Noře zakáže vychovávání dětí, manželství je zachované jen z vnějšku
  - po vyřešení situace se manžel chce vrátit do původního stavu
  - Nora si uvědomí své postavení „loutky“ → opustí manžela (a tím i děti)
- drama **Divoká Kachna**
  - **Starý Ekdal X Werle** – společníci ve firmě, Werle svedl své podvody na Ekdala, kterého tím dostal do vězení
  - Werle x Gina – **Gina** je Werleho služka, dostal ji do jiného stavu, provdal ji za Ekdalova syna **Hjalmara**. Dcera se jmenuje **Hedvika**
  - Werleho syn **Gregers** se dozvěděl pravdu a pokusil se situaci napravit tak, že pravdu řekne Hjalmarovi
  - Hjalmar chce opustit rodinu, přestane milovat Hedviku, myslí si, že to věděla a nikdy ho skutečně nemilovala
  - Gregers Hedvice namluví, že má otci obětovat divokou kachnu
  - Hedvika spáchá sebevraždu, aby Hjalmarovi dokázala jak moc ho miluje (lidský život má větší cenu, než zvířecí)
  - kachna byla součástí umělého lesa na půdě, umělá realita lesu na půdě je paralelní s životem ve lži

6.2 Anton Pavlovič Čechov (1860–1904)

- Rusko
- dramatik a prozaik
- humoristické příběhy / žertovné miniatury – 600
- pseudonym
- Kniha Stížností
  - literárně zpracována kniha stížností z železniční stanice
- příběhy o ubohosti ruského úředníka (pod. Gogol)

- povídka Úředníková Smrt
  - absurdní příběh bezvýznamného úředníka, který šel do divadla
  - na sedadle před ním seděl vysoce postavený úředník
  - úředníček kýchnul a poprskal vysokého úředníka, omlouval se mu a po pár dnech si domluvil schůzku
  - úředník ho z kanceláře vyhnal, úředníček si myslel, že se na něj zlobí
  - úředníček ze strachu onemocní a zemře
- soudničky
- psychologické povídky a novely
  - Dáma s Psíčkem
- drama
  - tragikomické vyznění – „smích skrze slzy“
  - specifická, lyrizovaná dramata
  - v centru není vyhrocená zápleтка
  - zobrazuje průměrné lidi a jejich zdánlivě všední život
  - dějová stránka ustupuje do pozadí
  - tragedie a dramatičnost je rozvedena ne příběhem, ale psychologii postav
  - vše má svůj účel, řád, smysl – „je-li na scéně puška, musí se z ní vystřelit“
  - MCHAT – Moskevské Umělecké Akademické Divadlo (režiséři Stanislavskij, Němirovič-Dančenko)
    - ztvárňovalo mnoho Čechovových her
    - Čechov nebyl příliš spokojený
  - Tri sestry, Racek, Strýček Váňa, Višňový sad
  - komedie **Višňový sad**
    - 1904, krátce před svou smrtí
    - střet světa staré nepřizpůsobivé ruské šlechty a nové dravé generace, která se snaží nahlížet na život praktičtěji a využít možností, které se jim nabízejí
    - odehrává se na panství kněžny **Raněvské**, která má dceru **Aňu** a bratra **Gajeva**
    - kněžna po smrti syna odjela do Francie, nyní se vrací na zadlužené panství spravované **Varjou**, její nevlastní dcerou
    - Varje se dvoří **Lopachin**, potomek generace nevolníků, člen mladé generace, která neuznává staré hodnoty
    - Lopachin navrhuje kněžně, aby rozparcelovala a prodala Višňový sad, ona ho ze sentimentality nechce prodat, prodá se celé panství a koupí ho Lopachin
  - povídka **Myslivec**